

Nr 815

Av herr Källstad m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 48, angående reformeringen av socionomutbildningen.

(Lika lydande med motion nr 671 i Första kammaren)

I propositionen nr 48 föreslås en reformering av socionomutbildningen. Enligt propositionen skall en förlängning av studietiden från 2½ år till 3½ år ske utan att den sammanlagda utbildningstiden för socionomie studerande blir längre. I stället införs en ettårig studiepraktik. De flesta remissinstanser har anslutit sig till kravet på avskaffande av förpraktik och en samtidig förlängning av själva studietiden med en motsvarande tidsrymd av ett år.

Den praktiska utbildningen

Socionomutbildningskommittén, de flesta remissorganen och de experter, som utarbetat departementschefspromemorian, har understrukit vikten av en kvalitativ förstärkning av den praktiska utbildningen. En nödvändig förutsättning, för att detta skall kunna uppnås, är tillgång till erforderligt antal lämpliga praktikplatser och en förbättrad handledning av praktikanterna. I departementspromemorian framhålls, att tillgången på praktikplatser är avgörande för institutens möjlighet att öka intagningen av elever. Att döma av yttranden i propositionen instämmer departementschefen i dessa synpunkter. Departementschefen har också i propositionen uttalat sig för en särskild handledarutbildning i socialinstitutens regi. Det synes också som om han önskar, att förslagen om undervisningscentra prövas med en positiv inställning.

Däremot har departementschefen inte velat sörja för att erforderliga personella resurser tillskapas för den praktiska utbildningen. I departementspromemorian föreslås inrättande av ytterligare en konsulenttjänst utöver de två som redan finns i Stockholm och ytterligare en tjänst för vardera Göteborg, Lund och Umeå utöver den enda konsulenttjänst, som finns vid envar av dessa läroanstalter. Dessa förslag finner sig departementschefen dock inte kunna biträda. Han förutsätter dock »att samarbetsnämnden närmare överväger fördelningen av arbetsuppgifter mellan lektorerna och de nuvarande konsulenterna». Man torde av denna formulering kunna sluta sig till, att departementschefen anser att lektorerna bör vara konsulenterna behjälpliga med att lösa uppgifter rörande handle-

darutbildningen och elevernas praktiska utbildning vid instituten. Lösandet av dessa problem bör lämpligen inte anförtros åt lektorer, som till huvudsaklig uppgift har att bedriva undervisning *vid instituten*. Med hänsyn till det ökade elevantalet och utbildningens kvalitativa förbättring kommer lektorerna säkerligen att vara helt upptagna av ren undervisning. Konsulenterna är att betrakta som handledare av praktiklärarna *på fältet*. En stor del av konsulentens arbete utföres utanför institutorterna. Dessa uppgifter kan inte överföras till lektorerna.

Det är av stor vikt att socialinstituten ges de personella resurser som krävs, för att den föreslagna reformen skall få avsett resultat. Därför är det nödvändigt att varje socialinstitut på sätt som föreslagits i departementspromemorian utrustas med ytterligare en konsulenttjänst. Parentetiskt vill vi också ifrågasätta, om beteckningen konsulent med hänsyn till arten av avsedda arbetsuppgifter är den adekvata.

Frågan om praktikanternas arbetsbetingelser har, om man undantar kravet på en effektiv handledning, föga uppmärksamats i propositionen. Det vore olyckligt att i detta sammanhang förbigå de problem som rör t. ex. ersättningen åt praktikanterna för utfört arbete. Man torde våga påstå, att förhållandena generellt och särskilt de ekonomiska förmånerna under praktiktjänstgöringen ordnats mer tillfredsställande av kommunala huvudmän än av staten. Vi vill här bara erinra om, att fångvårdsstyrelsen i sina äskanden för året upptagit ett anslag till arvode åt socionomiestuderande praktikanter. Detta anslag upptogs dock inte i årets statsverksproposition. Det är emellertid nödvändigt, att staten åtar sig det ekonomiska ansvaret för skäliga ersättningar åt praktikanter i den statliga verksamheten.

Social forskning

Det föreligger ett klart dokumenterat behov av en intensifierad och planmässig social forskning. Det är en angelägen uppgift att undersöka verkningarna av samhällets omfattande socialpolitiska insatser. Genom ökad forskning skapas bättre förutsättningar för bedömning av i vilken utsträckning de socialpolitiska insatserna ger eftersträvat resultat. De rön som härvid utvinns kan komma direkt till nytta vid socialpolitikens utformning. I stort är det riktigt att påstå, att det råder enighet om detta. Uppfattningarna går däremot isär, när det gäller frågan om var den sociala forskningen skall bedrivas, till vilka institutioner eller organ den bör anknytas. Man kan härvidlag tänka sig flera möjligheter. Forskningen kan anknytas till socialinstituten eller till befintliga universitet och högskolor. Den kan ske inom ramen för den statliga utredningsverksamheten. Här kan tilläggas, att vissa privata institut redan nu bedriver utredningsverksamhet av forskningskaraktär på det sociala fältet.

Tanken har också framförts om att inrätta ett socialpolitiskt utred-

ningsinstitut, som skulle lyda under socialdepartementet eller arbeta fristående. Det är nödvändigt att understryka, att dess olika vägar att organisera den sociala forskningen inte behöver vara alternativa. De utesluter inte varandra utan kan tjänstgöra som lämpliga komplement, när det gäller att tillgodose behovet av olika slags forskning. Självfallet bör även i fortsättningen grundforskning bedrivas vid universiteten och högskolorna. Ett målinriktat forskningsarbete måste också ske i samband med den statliga utredningsverksamheten. Så sker för närvarande.

Vid socialinstitutet bedrivs i nuläget forskningsarbete på grund av bristande resurser i mycket begränsad omfattning. Socionomutbildningskommittén framhåller i sitt betänkande SOU 1962:43 att »vid respektive institut finns endast ett fåtal fast anställda lärare och deras uppgift ligger på undervisningsområdet. Några forskartjänster — fränsett de båda professurerna i sociologi vid universiteten i Göteborg och Stockholm med uppgifter även inom socionomutbildningsområdet samt den förutvarande personliga professuren i statskunskap vid socialinstitutet i Stockholm för professorn Gunnar Heckscher — har inte varit knutna till socialinstitutet».

I SOU 1944:29 betonade socialutbildningssakkunniga det värdefulla i att viss typ av forskningsarbete i framtiden förläggs till socialinstitutet. Departementschefen framlade i propositionen 1945:153 angående bidrag till socialinstitutet inga konkreta förslag om socialinstitutets forskningsorganisation. Han uttalade dock, att han fann det önskvärt, att dessa institutioner visade vetenskaplig aktivitet, främst inom sådana områden som inte i tillfredsställande omfattning uppmärksammats av den akademiska forskningen.

Socionomutbildningskommittén konstaterar, att — trots den utbyggnad av den samhällsvetenskapliga forskningen som skett under senare år vid universitet och högskolor — ringa uppmärksamhet ägnas åt forskning i sociala och kommunala ämnen. Kommittén påpekar också, att flera centrala ämnen som socialpolitik, socialrätt, socialvårdsmetodik och kommunal ekonomi är helt eller delvis orepresenterade vid vissa akademiska lärosäten. De av kommittén väckta förslagen om inrättande av särskilda forskartjänster, d. v. s. professorer, vid socialinstitutet beaktar departementschefen inte i nu framlagda proposition angående reformering av socionomutbildningen. Han anser att den sociala grundforskningen är »relativt väl tillgodosedd» vid befintliga akademiska lärosäten. Därvid tar departementschefen inte hänsyn till det ovan påpekade förhållandet, att vissa centrala ämnen och ämnesområden endast i ringa utsträckning synes ha uppmärksammats av den akademiska forskningen

Vad gäller den målinriktade sociala forskningen hänvisar departementschefen till inom den socialpolitiska kommittén diskuterade förslag om inrättande av »ett socialpolitiskt utredningsinstitut med uppgift att bl. a. fort-

löpande studera och analysera socialpolitikens innebörd och verkningar, att samordna på olika håll bedriven verksamhet av detta slag samt att tjänstgöra som serviceorgan för departement, statliga utredningar m. m.». Tillkomsten av ett institut med dessa verksamhetsformer skulle dock inte utgöra något avgörande skäl mot att ge socialinstituten forskningsresurser. Ett utredningsinstitut i enlighet med vad som skisserats ovan skulle tämigen väl kunna täcka den målinriktade forskningens produktionssida. För-lades viss forskning till socialinstituten skulle även förmedling och distri-bution av det vetenskapliga resultatet till studerande ske på ett effektivare sätt. Idén om ett socialt utredningsinstitut ligger ju dessutom ännu endast på det förberedande diskussionsplanet.

Om man, som socionomutbildningskommittén föreslagit, inrättar profes-surer vid socialinstituten, skulle utbildningens kvalitet kunna höjas. För närvarande har för socionomutbildningen viktiga sektorer av det sociala fältet inte gjorts till föremål för vetenskaplig bearbetning. Självfallet för-svårar detta faktum i inte oväsentlig grad undervisningsarbetet.

Kommittén framhåller också »att vid varje läroanstalt som bedriver kvalificerad utbildning är det nödvändigt att undervisningen får stöd och stimulans av forskning». Detta argument måste tillmätas en betydande tyngd. Ytterligare påpekas att problemet att kunna erbjuda bra och ak-tuella läroböcker är lättare att bemästra, om även forskning på nu efter-satta ämnesdelar kommer till stånd. En annan inte oviktig synpunkt är, att en utbyggnad av den sociala utbildningen och en ombildning av social-instituten till socialhögskolor kräver en vidgad lärarrekrutering och lärar-utbildning. Det kan förutsättas att lärarrekruteringen underlättas, om lämp-liga forskarbefattningar inrättas.

Den kommitté, som under statsministerns ledning har till uppgift att framlägga förslag beträffande användningen av riksbankens jubileumsfond, har enligt departementschefen preliminärt enats om att fondmedlen »i första hand bör tillgodose sådan forskning, som syftar till att öka känne- domen om samhällets funktioner och om människornas reaktioner inför dess av tekniska, ekonomiska och sociala förändringar betingade utveck-ling». Om detta förslag realiseras, får den sociala forskningen ett värde- fullt ekonomiskt tillskott. Medel ur jubileumsfonden skulle med fördel kunna användas för att få till stånd forskning vid socialinstituten.

Ovan har utvecklats tungt vägande skäl för att även forskning bör rymmas vid socialinstituten och att självständiga forskartjänster bör in-rättas vid dessa. Vi hemställer, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller härom.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposi- tion nr 48 måtte

1. besluta att ytterligare en konsulenttjänst inrättas vid

vart och ett av de nuvarande fem socialinstituten, varvid förutsättes att vederbörande utskott utarbetar förslag till lönegradsplacering;

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om att förslag om inrättande av fasta forskartjänster vid socialinstituten snarast förelägges riksdagen.

Stockholm den 17 mars 1964

Thorvald Källstad

Daniel Wiklund

Erik Tobé

Brita Elmén